

Titel: BREV TIL: Louis Hjelmslev FRA: Jens Holt (1941-08-20)

Citation: "BREV TIL: Louis Hjelmslev FRA: Jens Holt (1941-08-20)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds:
https://tekster.kb.dk/text/lh-texts-kapsel_125-shoot-workidacc-1992_0005_125_MTG_0820.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

fød • fibÅ&n ■

Aarhus, den 20. august 1941.

Kære Hjelmslev! Tak for din lange epistel med den udførlige redegørelse for plerematikken. Jeg vil ikke paastaa at jeg har været i stand til at begribe hele meningen - ja langt fra. Jeg har først gjort mig det arbejde at gennemløbe Essai une théorie de morphemes, og for bedre at forstaa den lagt mig den tilrette i en dansk oversættelse. Ved sammenligning med dit brev kan jeg se .at du paa visse punkter er kommet videre end i 1936 - naturligvis. Det har glædet mig at de latinske pronominer ikke længere kan define- res ved hjælp af en 'konverteret artikel'. Nu vil jeg atter og atter studere de mange definitioner i dit brev, og prøve paa at danne mig en forestilling om meningen. Endnu synes jeg at der er en vis overflødighed i termini - men for en mere raffineret begrebsdannelse er de maaske nødvendige. Og saa vil jeg, efter- haanden som jeg synes jeg begynder at begribe enkelte dele deraf, tvære dem ud i brevform til dig. En stor del af dine svar vil maaske blive repetition af hvad der tidligere er sagt, men det maa du tilgive mig. Jeg er jo enig med dig i dit principielle udgangspunkt, at de sproglige elementer skal defineres efter deres form, og ikke efter substansen - idet jeg endog kunde tænke mig at udvide dette princips anvendelse til den egentlige semantik, altsaa som pleremteori, bygget paa pleremernes funktioner, nemlig deres mulighed for at selektere morfemer. Og videre er jeg egentlig endnu ikke kommet. Jeg vil altsaa tillade mig at reservere en mulig kritik over for de hidtil vundne resultater. Jeg tror at det ogsaa for teorien vil være frugtbart at holde sig til eet enkelt sprog, in casu latin, og ved gennemdrøftelse af alle dette sprogs kategorier at prøve den almene teoris holdbarhed. Og i det væsentlige vil jeg holde mig foreløbigt til plerematikken. foreløbigt vil jeg altsaa fortsætte diskussionen med et par punkter

2

2.

oo- her først begynde med ordet og ordklasser. Jeg synes, vi maa have klaret os, hvad et ord er, hvorfor præpositioner, der skal være konverterede kasus, og konjunktioner, der skal være konver- teret modus, ikke er morfemer, men pleremer. Der er jo ingen tvivl om at latin har 'ord*'. - Du maa undskylde mig min lang- sommelighed.' Hverken pleremer eller morfemer er selvstændige enheder; morfemet maa altid knytte sig til et pierem, og et pierem er altid knyttet sammen med et morfem - teoretisk maa man saa regne med morfem 0 (f.ex. ved præpositioner) - og da et pierem kan have morfem 0, men morfemet ikke kan have plevem 0, maa net være pierem der styrer morfemet. Det ejendommelige ved ordet er at det kan flyttes inden for rækken, mens pleremets og morfemets plads altid er indbyrdes afhængige. Du kender jeg ikke forholdet i indianersprog, men disse har vel ogsaa 'flyttelige' enheder, fmmffi Imellem to ord kan altsaa kun indskydes et tredje ord, mellem pierem og morfem kan kun indskydes et pierem eller et morfem: domin- us:domin-ic-us, art-is:arti-fic-i-um. Artiklen bliver saa et ord: ho anærrho agathbs anær. I dansk er den bestemte artikel et morfem, den ubestemte artikel et ord. Jeg vil gerne have bevis for det, hvis dette ikke skulde være rigtigt, det er muligt at det ikke er det. Det du kalder pseudotemaer er altsaa ifølge ovenstaa- ende ord med morfem 0. Jeg tror at man maa være berettiget til at tale om et saadant morfem 0, da den omstændighed at der ikke er andet end pleremet i det paagældende ord, viser at det ikke drejer sig om noget morfem^men"omrln selvstændig og flyttelig enhed. Problemet rejser sig saa naturligvis om ordets identitet - som jeg var inde paa i mit første brev om disse spørgsmaal. Ien dette kan vel klares med distinktionen mellem derivativ- og' bøjningsmor- femer, en djsstinktion som du jo anerkender. Og ordet forbliver da identisk med sig selv, naar forandringen i det kun udgøres af et bøjningsmorfem. Det forekommer mig at den af mig foreslaaede ordklasseind- deling ikke i sit resultat er væsentlig forskellig fra din opregning side 7-8. Heller ikke jeg vil regne ordklasserne for en række af ensartede kategorier. Det skulde synes at de kan opstilles paa en axe intensiv-ensiv, og at de forskellige'pseudo-er udgør den af rrilg~opstillede klasse: ord som ikke har andre raorfemer end 0. Denne klasse udgør altsaa mellemtrinnet mellem axens yderpunk- ter. Som den anden axe foreslaar du defektiveringingen: substantiver kan ikke bøjes i grad, det kan adjektiver, feen pronominet falder uden for denne inddeling; og nogle adjektiver har kun 'konverteret'

3

7

3.

komparation: gnårus, trux; og adjektiver sammensatte med per- og prae- (uridt. prae-clarus) og omnis (hvis det ikke er et pronomen) har overhovedet ingen komparation. Er de saa ikke adjektiver?

Men ved per- og prae- vil du naturligvis ogsaa tale om 'konverte-

kompafa??\$nl orS?nåæfi^?niMerhaanden at jeg ikke rigtig

ret'

kan forlige mig med 'konvertering', der forekommer mig at være en noget ubestemmelig størrelse. Konvertering vil vel sige at de begreber der ellers udtrykkes ved morfemer, implicite udtrykkes ved pleremer. Men saa er det jo netop ikke mere morfemer.

Saa vidt jeg kan se hører dette spørgsmaal slet ikke ind under morfemteori, men under pleremteori (cf. de kinesiske 'fulde' og 'tomme' ord?). Men til inddelingen i ordklasser skal der jo - naar de ikke altsammen kan stilles paa een linje - være en anden axe. Af ovennævnte grunde kan jeg ikke bruge defektivering, og til inddeling af de ubøjede ord kan den jo slet ikke bruges; der bruger du da ogsaa selv syntagmatiske kriterier ('extense' og 'intense' pseudotemaer). Ja, hele din hovedinddeling af morfemer i extense og intense morfemer bygger vist netop paa syntagmatiske kriterier. Og det er klart at det ikke kan være anderledes, da der altid maa foreligge et syntagma, naar der foreligger et morfem. Du vil maaske afvise hele problemstillingen ved at sige at du overhovedet ikke har ord- og ordklasseproblemer. Men det forekommer mig at det dog alligevel drejer sig om det samme. Opgaven bliver egentlig at give de gamle termini nye definitioner (fraset de termini som helt maa kasseres, f.ex. talord). Du taler blot om morfemkategorier, hvor jeg taler om grupper af ord der hver for sig er knyttet sammen til grupper i kraft af deres ensartede morfematiske funktioner. Her interesserer dine subtyper mig (p.6). Inddelingen af nominer og verber i underafdelinger er jo netop en inddeling efter subtyper. Her er jeg klar over, at din opstilling maa holde sig til detalmene, og derfor maa alle morfemer klart adskilles (saaledes kasus-tal-køn, person-diathese-aspektmodus). Det bliver altsaa kombinationen af disse forskellige morfemer der bliver det ejendommelige 'for en given norm. tor latinens vedkommende synes jeg at det mest ejendommelige for forskellen mellem substantiver og adjektiver er den, at adjektivet kan antage kønsfunktion (bag hvilken egenskab der vel til syvende og sidst ligger en ejendommelighed ved pleremetj, mens substantivet ikke kan det, det har et køn. I det sidste tilfælde er der altid et bestemt køn tilstede i morfemerne, i det første er kønmorfemet bestemt af

4

4. syntagmatiske hensyn. Tilfældene som equ-a, magistr-a, uictr-ix er da et derivationsfænomen (for dig konverteret femininum (p.5)). Og som den anden axe forekommer subordinationen mig at være den klareste. I alle tilfælde hvis man skal have konverterede morfemer med, bliver det: vanskeligt at nægte substantiverne komparativ. Den væsentlige vanskelighed ved subordinationen - altsaa den der giver sig udslag i kongruens, er det at adjektivet kan 'substantiveres'. Dette er et eksempel paa neutralisering, et fænomen som du vel ogsaa anerkender paa plerematisk omraade. Neutraliseringen er jo almindelig i komposition-udsætningen mellem forskellige slags nominer kan jo kun gøre sig gældende, naar disse forskellige slags er tilstede. Det er jo helt gammeldags at høre at en sætning skal bestaa af et finit verbum, og at de ytringer der ikke har det, ikke er rigtige sætninger. (Betyder det noget væsentligt at du paa p.5 har rettet 'nexus' til 'Sætning'?). Saa teorien om de forskellige slags nexus og nexier kan vel egentlig ikke blive revolutionerende. Dog kan altsaa modsætningen mellem ytring og sætning neutraliseres (i nominalsætningen). Men beror en saadan skelnen ikke paa substansen? Kan man ikke nøjes med at konstatere at man har sætninger raed udelukkende intense morfemer? (Naar det er vist lidt uklart udtrykt, men jeg tror nok at du forstaar hvad jeg mener). Man nøjes blot i saadanne sætninger med en sammenknytning (uox populi uox dei), mens i sætninger med extens karakteristikk leddene er sammenføjet. Dog maa jeg indrømme at jeg har lidt svært ved rigtig at begribe forskellen paa junktion og nexus (altsaa udover at den ene kun har intens karakteristikk, den anden har en extens karakteristikk, bliver karakteristikk her = prædikat?) Naar men nu maa jeg slutte. Senere vil jeg tillade mig at vende tilbage til andre punkter af din lange redegørelse. Jeg haaber at mine bemærkninger ikke skal irritere dig alt for meget. Naturligvis vil det interessere mig stærkt ved lejlighed at blive bekendt med din hver sigt over det latinske ifim morfem inventar. Jeg for mit vedkommende glæder mig meget til en ordentlig diskussion med dig om disse spørgsmaal. Men nu gaar snart toget til Aalborg. Indtil tirsdag er min adresse: "Rønnen" Vossvej 3 Hasseris Aalb. Til slut de venligste hilsener fra min kone til din kone og dig selv - og ligeledes fra din hengivne

tt >